

Radical comú amb terminacions diverses: -ACTIO, -ACTE, -OKIO, -OTTO, -IN(I)A, i en el cas de *gauta* s'ha pogut constatar una terminació àtona -OTA: el mot d'importància cabdal, comú a les diverses llengües nacionals i majorment orientador en tant que li hem trobat etimologia indoeuropea. La base *GÁYOTA, passada a *gauta*, ens fa comprendre que *gaunba* pot venir d'una base paral·lela *GÁYONIA, amb una terminació que es repetiria, amb un altre vocalisme, en *GAÛNIA > it. *gavigne*; podia repugnar-nos aquesta accentuació inicial *GÁYONIA mentre pensàvem en termes de llatí o d'accentuació del tipus romànic i llatí,⁶ però sabent que estem en el terreny pre-romà ja no ens pot repugnar aqueixa accentuació llunyana del final (que de tant o més reculades en trobem en el cèltic arcaic, el vèdic, el serbocroat etc.) i d'altra banda la terminació de *GÁYONIA és paral·lela a la de GAÛNIA, per més que aquí el lloc de l'accent sigui divers: car hi ha tantes llengües indoeuropees, com el rus, el gal, el vèdic i el mateix grec, plenes de tals divergències d'accent, sense cap justificació fonètica de tipus mecànic, i àdhuc sense explicació morfològica de natura simplement comprensible.

Ara bé l'oc. *gaunba*, que presenta en bastants llocs el sentit de 'galta', en altres, i fins la majoria, és la ganya del peix, i això des de molt antic, testificat clarament en l'*Elucidari de las Proprietatz*, que sembla d'entorn de 1300 i llenguadocià: «han pulmó o qualque re en loc de polmó, cum --- peyshós *gaunbas*, ab las quals atyro ayre» (Rayn. III, 446).

El mot s'estén avui des del Llemosí (Corrèze) fins als Alps, i des de Lió fins al Rosselló, amb llacunes que ni són grans ni deuen ser antigues: reduït naturalment a *gogna*, a Lió i en el Forés francoprovençal. El sentit de 'brànquies' és general almenys en llenguadocià: Clarmont d'Erau *gáugna* «ouïe de poisson» (Pastre, p. 27), Gard *gáougnos* id. (Sauvages), costa de l'Erau *gaouigno* «les ouïes des poissons et princ. des anguilles» (Mâzuc); i així continua més enllà, alternant en alguns punts amb 'glàndules salivars'; però en altres de més al Nord i NE. és adés 'mandíbules', adés 'galta': això en el Delfinat, el francoprovençal i tirant cap al Baix Roine (Azaais, d'Hombres), allò a la Corrèze, i del derivat *gaunás* en el gascò del Gers (Lanne Soubiran): Zauner, RF XIV, 400, 405; Barceloneta *gàounia* «mâchoire» (Arnaud-Morin); totes dues coses en el valdès del Piemont ('galta' en el punt 182 del mapa 113 de l'AIS, però «mascella» en el punt 181); de més a més Ant. Thomas (Rom. XXIV, 200-1) testifica que una forma equivalent i amb *g-* conservada és «écrouelles» a la Creuse i una forma *gaunba* o *galauga* és això mateix o 'ganya de peix' en una glossa occitana del S. XIV o XV provinent del Sarladès (Dordogne), ço que coincideix amb un *garausso* «branchie» de Guienne (potser no ben llegit?) que recull el TdF.⁷

Crec, doncs, que hem d'admetre que aquest conjunt occità i ross. prové d'una base pre-romana *GÁYONIA paral·lela a *GÁYOTA (> *gauta*, *GALTA*) en el vocalisme i l'accentuació, i paral·lela a l'it. *gavigne* *GAÛNIA quant a la terminació. En italià *gavigne* és

mot generalment conegut (si bé d'ús no comú) per designar els sota-aixelles, documentat des del S. XIV, però també ha designat les «paròtides»: en deriva *gavignare* ja usat per Boccaccio (d'altres *aggavignare*) per «pigliar sotto le ascelle, agguantare, stringere», i junt amb això hi ha *gavine* (que sembla ser més simplement *GAÛINA), també usat des d'antic (*Canti Carnascialeschi*, S. XIV o XV) com a sinònim de *gàngole* en general. No ens hem de deixar desorientar per la variant *cavazzo* de *gavazzo*, com han fet alguns italians (veg. A. Prati), car això no és més que dels Abruzzi i algun altre punt de l'extrem S. d'Itàlia, i per tant hem de mirar aquesta variant tan minoritària i estrictament regional, com la forma alterada, per influència segurament del ll. CAVUS, i no pas com a prova que sigui derivada d'aquesta una família tan general amb *g-* en les llengües romàniques.

D'altra banda hi ha un altre grup de denominacions romàniques de les brànquies i les coses afins, que evidentment no parteixen d'aquest tipus pre-romà GAY-, i el català *ganya*, que es troba entremig dels dos, potser no sols s'hi troba geogràficament. En l'altre poso l'it. *gàngole*, el sard *ganga*, el gall-port. *galra*, *garla*, *guerla*, i el cast. *agalla* (antigament *galla*) (el nostre *ganya* s'estén fins a Múrcia, Sogorb i part d'Aragó, *gaña*, GaSoriano, T. Fornés, Borao). Vaig donar detalls de totes aquestes formes en el DCEC, i hi vaig suggerir una explicació de totes elles pel ll. GLANDŪLA, explicació que, tot essent natural pel sentit, tampoc no presenta, en part d'elles, grans dificultats fonètiques.⁸

En l'italià *gangola*, en tot cas, no n'hi ha: que es produís una dissimilació eliminatòria de la primera L, en principi, no sols era contingència quasi inevitable, sinó que de fet la constatem a Lombardia: *gândola* «glandola», *gândol* «glandole enfiate», *gandiö* «parotidi», *gandiö* «nocciolino» (Salvioni, *Dial. Mod. Città di Milano*, 175, N. 292); el pas a *gàngola* era natural, sigui per dilació de la inicial (més que més prestant-se la forma del mot a sentir-lo com una forma reduplicada), sigui perquè hi hagué en alguns punts una evolució sincopada *gandla* > *gangla*, amb restitució del menys vulgar *-ola* en la major part. Amb *r* repressiva, maestr. *gràngoles* 'lleteroles' (*AlcM*). De *gangola* es devia extreure regressivament el sard *gan-ga*, que és 'ganya de peix' a Càller i 'gavigne' en el Logudoro (Jud, Rom. XLIV, 116-7). Quant al castellà, hi havia primer *galla* per a 'ganya del peix' (Glos. de Palacio, c. 1400), i després *agalla*, amb aglutinació (com *arruga*, *agavanza*): i aquí el pas del dissimilat GAND'LA a *GAL'LA, i després, *galla* va bastant llis.

Resta el nostre *ganya*, entremig dels dos tipus. Ben difícil veig admetre que el GAV'NIA que va parar en *gaunba* a Occitània i en el Ross., passés a *ganya* per reducció del grup consonàntic, car la fonètica catalana ens obligaria a esperar la vocalització *gayna* en català igual que en llengua d'oc. I tampoc no puc creure ara (com suggeria en el meu llibre de fa trenta anys) que *ganya* surti de GAND'LA per via fonètica (per més que allà ho comparés amb SCANDALA > cast. *escaña/escalla*,